

SƏMƏD VURĞUNUN YARADICILIĞINDA PAREMİYALARIN MODALLIQ XÜSUSİYYƏTLƏRİ

Leyla İbrahimova

Lənkəran Dövlət Universiteti, Lənkəran, Azərbaycan

e-mail: ileyla_88@list.ru

DOI: 10.30546/.2960-1967.2023.1.68

Xülasə. Dilçilik modallığı mürəkkəb dil kateqoriyası olaraq qəbul edir. Bu kateqoriya məlumatın reallığa və danışanın fikrinə münasibətini əks etdirir. Məhz buna görə də ifadədəki modallığı görə bilmək və cümlədə onun ifadə üsullarını müəyyən etmək vacibdir. Dünyamızın bütün dilləri bir-birindən çox fərqlidir və buna görə də modallıq hər dildə fərqli ifadə olunur. Bu səbəbdən dilçilikdə modallıq kateqoriyası dilçilər üçün böyük maraq doğurur. O, bu və ya digər bir dilin xüsusiyyətlərini və quruluşunu ortaya qoyur, həmçinin sintaktik kommunikativ-praqmatik kateqoriya olmaqla, modallıq fərqli kommunikativ-praqmatik xüsusiyyətlərə malik olan mürəkkəb çoxamilli hadisədir. Bu xassələr istənilən struktur və mənanın predikativ vahidləri üçün konstitusiyaya kimi qəbul olunur. Prinsipcə, bu kateqoriyalar müəyyən strukturun: cümlə ifadəsi olub-olmaması və ya qeyd olunan cümlə konstruksiyalarının tam neytrallaşdırılmasının baş verdiyi frazeoloji tipdə hər hansı sinkretik vahidi təmsil edib-etməməsi; onların cümlə modeli üzərində qurulmuş frazeoloji vahidlər və ya atalar sözü vahidləri olub-olmaması üçün həlledici rol oynayırlar. Modallıq kateqoriyasının izahı baxımından təbii ki, aforistik konstruksiyalar da xüsusi əhəmiyyətə malikdirlər.

Açar sözlər: Səməd Vurğun, paremioloji vahidlər, cümlə, modallıq

Giriş

Paremioməkan kompleks şəkildə təşkil edilmiş mürəkkəb sistemdir - paradiqmatik, struktur, assosiativ əlaqələr, subyekt yaxınlığı münasibətləri ilə bağlı atalar sözləri və məsəllər toplusudur.

Modallığın ifadə vasitələrinin sayı dildən-dilə dəyişsə də, əsas sinifləri olan prosodik, leksik və qrammatik vasitələr bütün dillər üçün eyniyyət təşkil edir. Modallıq kateqoriyasının mühüm ifadə vasitələrindən biri məhz modal sözlərdir [1, s. 6].

Dilçilikdə modallıq dar və geniş mənalarda nəzərdən keçirilir. Birinci halda modallıq mülahizənin məntiqi modallığı səviyyəsində götürülür və formal məntiqə aid olan mümkünlük, zərurilik, gerçəklik mənaları ilə məhdudlaşdırılır.

İstər rus, istərsə də Azərbaycan dilçiliyində paremiyaların filoloji tədqiqinin kifayət qədər uzun ənənəsinin olmasına baxmayaraq (V.İ.Dal, F.İ.Buslaev, A.A.Potebnya, V.P.Adrianova Perets, Y.M.Sokolov, M.A.Rıbnikova və s.), filoloji biliklərin bu sahəsi paremiyaların xassələri və statusu haqqında kifayət qədər sabit təsəvvürün hələ formalaşmadığı sahələrdən biridir. “Paremiya” termininin məntiqi məzmununa daxil olan əlamətlərin, demək olar ki, hər biri izahat tələb edir, çox vaxt bu xüsusiyyətin təsdiqlənməsi faktının özü mübahisəlidir.

Paremioloji vahidlərin xüsusiyyətlərindən biri də modallıqdır.

Modallıq (latınca modalis - modal, modus - ölçü, üsul) danışanın öz ifadəsinin məzmununa münasibətini, nitqin hədəf təyinatını, ifadənin məzmununun reallıqla əlaqəsini ifadə edən semantik kateqoriyadır.

Hal-hazırda modallıq geniş semantikaya malik olan termdir. Dilçilik elmindən də əlavə olaraq, “modallıq” termininin çox sayda izahını tapmaq olar. Psixologiya, dilçilik və fəlsəfə kimi elmlər modallıq hadisəsini öyrənir. *“Modallıq cümlənin əsasıdır; təfəkkür kimi, əsasən, danışan subyektin aktiv fəaliyyəti nəticəsində formalaşır. Odur ki, cümlədə ən azı hansısa modallıq ifadəsi yoxdursa, ona cümlənin mənasını əlavə etmək mümkün olmur”* [5, s. 100].

“Modallıq” termini dil strukturunun müxtəlif səviyyələrində semantik həcminə, qrammatik xüsusiyyətlərinə və dil strukturunun müxtəlif səviyyələrində tərtib etmə dərəcəsinə görə bircinsli deyil.

Bu nəzəriyyənin banisi akademik V.V.Vinaqradovdur. Onun fikrincə, hər hansı duyğu və ya düşüncə ifadəsi dildə mövcud olan üsullarla reallığı əks etdirir. Bundan əlavə, həm də modallığı da ifadə edir. ” [6, s. 91].

Xarici dilçilikdə modallıqla bağlı ilk tədqiqatların müəllifi olan S.Balli yazır: “Bir cümlədə ən azı hansısa modallıq ifadəsinə rast gəlinməzsə, ona cümlənin mənasını əlavə etmək mümkün deyil” [5, s. 280] fikrini irəli sürmüşdü. Alim apardığı tədqiqatlar nəticəsində iki fundamental anlayış müəyyən etmişdir: diktum (lat. dictum - söz, ifadə) və modus (lat. modus - yol). Atalar sözlərinin öyrənilməsində həm də onların modallığı mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Sintaktik nəzəriyyədə ümumən belə qəbul edilir ki, cümlə linqvistik vahid kimi tamamlayıcı xassələr olan predikativlik və modallıq kateqoriyası əsasında formalaşır. “Predikativlik” anlayışının müasir qrammatik ədəbiyyatda ümumi qəbul edilmiş şərhə yoxdur. Bu, bütün cümlələrin onları qeyri-kommunikativ vahidlərdən (söz birləşmələri, sözlərin birləşməsi) fərqləndirən ümumi xassəsidir.

Modallıq dərin araşdırma tələb edən çoxmənəli anlayışdır (birmənəli deyil). Linqvistika bizə bu hadisənin müfəssəl tədqiqini təqdim edir.

Tədqiqatın mənbəyi və üsulları

İstənilən dərəcəli aforizmlərin, o cümlədən aksiomatik ifadələrin dildə əksər hallarda predikativ vahidlərlə, yəni cümlə-ifadələrlə təmsil olunmasını etiraf etmək obyektiv olaraq onların modal xüsusiyyətlər baxımından nəzərdən keçirilməsini şərtləndirir.

Predikativ kateqoriya kimi, modallıq hələ nə qrammatika, nə də məntiqdə yekun tərifini almamışdır. Biz bu halda sintaksis üzrə dərslərdə təqdim olunan modallıq anlayışından çıxış edirik. Eyni zamanda modallığın məntiqi başlanğıcını da nəzərdən qaçırmırıq.

Aforizm-aksiomlar qeyri-real modal mənaları (motivasiya, arzuolunan, fürsətlər, zərurilik, sualedici) reallaşdırmır. Bu konstruksiyalar ya təsdiqin, ya da inkarın təsbitində

ifadə olunan real modallığın (assertivlik - insanın xarici təsirlərdən və qiymətləndirmələrdən asılı olmamaq, öz davranışlarını müstəqil şəkildə tənzimləmək və buna görə məsuliyyət daşımaq qabiliyyəti) mənasının fəaliyyət dairəsidir. Beləliklə, modallıq baxımından aforizm-aksiomlar sırf homogen materialı təmsil edir, yəni bircins elementlərdən ibarətdir. Bu homogenlik vasitəsilə onların məntiqi-lingvistik modallığı özünü göstərir:

Məhəbbət qüvvətlə yaşamaz qoşa ...
Eşqə atılan ox tez çıxar boşa...
Əzəldən dünyada bir qanun da var:
Ürəyə hökm etmək ürəklə olar !... [3, s. 227]
 Və ya
 Nolsun... bu cinayət deyildir, mənəcə,
Şəxsi taleyini duymayan bir kəs
Başqa bir tale də yarada bilməz [4, s. 279]

Bu konstruksiya xas olan müəyyən reaksiyanın mənası, öz varlığının subyektiv dərk edilməsi onun modal oriyentasiyasını, ümumi gerçəklik modallığında iştirak edən funksiyaları təyin edir və aşağıdakı şəkildə hiss olunur:

Eşqsiz yaşayan donuq bir insan,
İçini qurd yemiş boş bir ağacdır [3, s. 52]

Bir çox hallarda aforizm-aksiomların modal mənasını danışanın özü açır. İzahlar və şərhlər ən çox bu ümumiləşdirilmiş konstruksiya ilə təmsil olunan orijinal semantik oriyentasiyaya, məzmununun gerçəkliyinin “mərhələ-mərhələ” izahı istiqamətində yönəldilir: “*Ölüm bir iblisdir, həyat bir mələk!*”

Varlığı izləyir heçlik kölgə tək...”

və yaxud

“Tarixin ağ saçlı bir qanunu var:
Zülmət oynasa da bir an göylərdə
Tutulmaz günəşin üzünə pərdə”
Vicdan dedikləri bir həqiqətdir-
Beşiyi, məzarı əbədiyyətdir...” [3, s. 172]

Bu nümunələrdə şair sanki özü aforizmin mənasını addım-addım izah edir.

Göründüyü kimi, belə hallarda aksiomun fərdi modallığı və kontekst mühiti bir-birinə uyğun gəlir. Bu paralellikdə aksiomun modal mənası daha dəqiqlik və mənalılıq qazanır, baxmayaraq ki, səthi baxışda bu konstruksiyaaların “modal siması” ciddi şəkildə vahid və inteqrasiya olunmuş kimi görünə bilər.

İstənilən sərbəst cümlə kimi, aforizm-aksiomlar da mətndə bu mətnin qanunlarına uyğun yaşayır, əsasən, aforizm-aksiomlar arsenalına genetik olaraq daxil edilmiş və onun istinad əlaqəsinin “valentliyinə” uyğun gələn mümkün modal funksiyaya uyğunlaşır. Buna əsaslanaraq, aforizm-aksiomların invariant modallığını (təsdiqin doğruluğu və ya inkarın

doğruluğu) iki istiqamətdə nəzərdən keçirmək lazımdır:

A) aforizm-aksiomlar meydana çıxan paralel modallığın ifadə vasitəsi kimi kontekst mühit ilə üzə çıxır. Bu zaman aforizm-aksiomlar da aktiv modallığı ifadə edən vasitə kimi meydana çıxır.

B) aforizm-aksiomlar passiv modallıq izahının digər leksikoqrammatik elementlərini özündə birləşdirən konstruksiya kimi.

Qeyd edək ki, ikinci funksiyada aforizm-aksiomun fəaliyyəti onlar üçün əhəmiyyətsizdir. Eyni zamanda, təhlil edilən konstruksiyaların klassik cümlələrlə subyektiv və obyektiv modallığın ziddiyyətinin qurulmasına əsas verən başqa bir genetik əlaqəsini də müşahidə etmək çətin deyil: Məsələn,

Dostu yaman gündə sınırlar. Ey şah
Mənim vicdanıma şahiddir Allah,
Sizin uğrunuzda candan keçərəm
Şərbət əvəzinə zəhər içərəm [3, s. 203]

Və ya

Düz deyil, qüvvətin, zorun yeri var
Qüvvətə güvənər aciz olanlar
Məhəbbət işində qüvvət yaramaz

Yenə deyirəm ki, səbr edin bir az... [3, s. 205]

Eynilə, aforizm-aksiomlar mikromətnin modal əsası olmaqla yanaşı, mətn bütövlüyünün təşkilində spesifik sistemli silsilələrdir – arxitektonik funksiyasını yerinə yetirməklə koqerentliyi (əlaqə, bütövlük) ifadə etmək vasitəsi kimi xidmət edir. Aforizm-aksiomların tərkibində aktiv modallıq elementlərinin olması əhəmiyyətsizdir, sonuncu üçün xarakterik deyil. Parameoloji vahidə əlavə aktiv modallıq resurslarının daxil edilməsi təkcə bu konstruksiyaların deyil, bütövlükdə, bütün mikromətnlərin konnotativ gücünü artırmaq üsulu olaraq xidmət edir. Bunu aşağıdakı nümunələrlə göstərmək olar: Məsələn,

Məhəbbət qüvvətlə yaşamaz qoşa ...

Eşqə atılan ox tez çıxar boşa...

Əzəldən dünyada bir qanun da var:

Ürəyə hökm etmək ürəklə olar!... [3, s. 227]

Və ya

Nolsun... bu cinayət deyildir, mənə,

Şəxsi taleyini duymayan bir kəs

Başqa bir tale də yarada bilməz [3, s. 279]

Qeyd olunan aforizmlərin əsas modal funksiyası modal çərçivə funksiyasıdır, modal çərçivə bəzi hallarda aktiv modallığı ifadə edən qeyri-ənənəvi vasitələrlə: intonasiya və determinant elementlərlə “zənginləşir”.

Müəyyən həyat vəziyyətlərinə danışanın kommunikativ reaksiyası, təbii ki, bir

konstruksiya – cümlə ilə məhdudlaşa bilər. Bu, əsasən, mətnə bütün “tikinti materialının” sərbəst cümlələrlə təmsil olunduğu hallarda müşahidə olunur. Qeyd etdiyimiz kimi, əgər eyni mikromətnə semantik ziddiyyəti gücləndirmək üçün mənaca zidd olan ifadə yoxdursa, aforizm-aksiomları ehtiva edən mikromətnlər, artıq bu və ya digər şəkildə vahid modal əsasə malikdir. Buna görə də təhlil edilən aforizmlərin hərtərəfli modal xarakteristikası üçün bu vahidləri mətnə yerinə yetirdikləri arxitektonik və semantik funksiyalar baxımından nəzərdən keçirmək vacibdir.

Beləliklə, əgər modallıq reallığın “mən” nitq subyektinin - natiqin linqvistik tipləşdirilmiş nöqtəyi-nəzərindən təsviri kimi müəyyənləşirsə, onda belə bir tərif ifadənin “subyektiv” başlanğıcının mütləqləşdirilməsinə yönəldiləcək, bu zaman emotivliyin və modallığın diferensiallaşdırılması problemlə xarakter alır. Diffuziya, emotivliyin və modallığın sinkretizmi ona gətirib çıxarır ki, modallığı ifadə etmək vasitələrinin yaradılması ilə məşğul olan bəzi tədqiqatçılar cümlənin ümumi semantik quruluşunu deyil, predikativ vahidin strukturunun elementlərini önə çəkirlər.

“Obyektiv modallıq” - ümumi təklif kateqoriyasıdır. O, ilk növbədə, bütöv bir cümlənin inverterativ mənası ilə ifadə olunur. Məhz bu funksiyada modallıq predikativ kateqoriyalar sistemə daxil edilir. Predikativ konstruksiyanın struktur elementi modallıq kateqoriyasının əsas daşıyıcısı ola bilməz. Bunu aforistika və paremiologiya sahəsindəki vahidlərin təhlili sübut edir və burada elementlərin semantik və ya konstruktiv prioritetləri yoxdur. Buna görə də cümlənin modal şəbəkəsini qurmaq cəhdləri müəyyən təhlil edilmiş predikativ vahidlərin yerinə yetirdiyi linqvistik funksiyaya - elementar xəbər funksiyasına (kommunikativ funksiya) və ya qlobal konseptuallaşdırıcı funksiyaya əsaslanmalıdır. Birinci funksiya sadə cümlələrə xas xüsusiyyətdir, ikincisi isə xüsusi semantik ümumiləşdirmə dərəcəsi ilə seçilən aforizmlərin, paremioloji vahidlərin xassəsidir.

Deməli, modallıq kateqoriyasının parametrləri bu və ya digər predikativ konstruksiyalarda fərqli şəkildə təqdim olunan və bu predikativ vahidlərin semantik strukturunu müxtəlif üsullarla müəyyən edən semantik ümumiləşdirmə səviyyələrində nəzərəçarpaq fərq nəzərə alınmaqla müəyyən edilməlidir.

Belə görünür ki, hər hansı transformasiyada hər hansı bir cümlənin konstitusiyaya xassəsi kimi predikativlik onun ilkin, dəyişməz mahiyyətini dəyişmir. Başqa sözlə, yuxarıdakı konstruksiyaların etimoloji cəhətdən ilkin formalarına xas olan predikativlik bu yaradıcı formalarda heç bir şəkildə neytrallaşdırılmır: “*predikativlik struktur modeli, abstrakt cümlə nümunəsinin atributu, tərkib hissəsi olan propositiv semantikanın xassəsidir*” [8, s. 107]. Modallığa gəldikdə isə, o, ümumiyyətlə, danışan subyektin mövqeyindən müəyyən edilir. Hesab edilir ki, “*bu, danışanın nöqtəyi-nəzərindən, onun qiymətləndirmə mövqeyindən qurulan müəyyən münasibətdir*” [8, s. 109]. Modallıq “müəllifin fikrin reallıqla əlaqəsinin mahiyyətinin açılmasında” ifadə olunur və ya real hadisənin mövcudluq rejimi tərəfdən reallığı əks etdirir və onun bütün məzmununun tərkib hissəsini təşkil edir.

Modallıq “müəllifin fikrin reallıqla əlaqəsinin mahiyyətinin açılmasında” ifadə olunur” [7, s. 18] və ya real hadisənin modus rejimi tərəfdən reallığını əks etdirir və ifadənin bütün məzmununun tərkib hissəsidir. Bu təriflər E. Aqrıkolanın “Modallıq danışan subyektin baxışbucağının dəyişmə qanununun təzahürüdür” tezi ilə tam vəhdət təşkil edir” [8, s. 121].

Nəticə

Müraciət etdiyimiz modallığın tərifləri bizi belə bir fikrə inandırdı ki, atalar sözü və məsəllər konstruksiyalarının kontekstlə uyğunlaşdırılmış formaları (yuxarıda verilmiş kimi kvazi-formalar) onların modal modelinin fərqli keyfiyyətini tələb edir. Hər bir halda etimonlar və onların kvazi-formalarının modal qiymətləndirilməsi bütünlüklə eyni ola bilməz.

Zamanla inkişaf etmiş portativ versiya (konstruksiya hissələrindən birinin ixtisarından sonra) müəyyən məndə və ya situasiyada etimonun və kvazi-formanın bir-birini əvəz edən bildiyi sərhədlər daxilində kvazivariantının modal-qiymətləndirici semantikasının eksklüziv daşıyıcısına çevrilir. Bununla belə, dərhal aşağıdakıları qeyd etmək lazımdır: etimonun və kvaziformanın semantik hərəkətinin radiusu heç bir şəkildə adekvat hesab edilə bilməz. Yeganə fakt odur ki, etimonun yalnız bir variantı var (ümumi bilik prezumpsiyası ilə) və kvazi-formalar sonsuz sayda reallaşa bilər. Kvazi-formada nöqtəli modal qiymətləndirmə var, onun həyata keçirilməsi üçün isə etimonun ümumi modal platforması vacibdir.

Başqa sözlə, etimonun ümumi linqvistik modallığı, kvaziforma isə bir danışmaq subyekti ilə - istər məşhur müəllif, istərsə də ümumi dil cəmiyyətinin adı nümayəndəsi ilə bir nitq situasiyasında tam fərdi nitq modallığına malikdir.

Kvaziformaların modal nümunəsi üzərindəki tədqiqatlar belə qənaətə gəlməyə imkan verir: bu konstruksiyaların sabit-spesifik modallığından danışmaq çətindir, çünki onların modal nümunəsi yalnız ilkin, sabit modal strukturun kvaziformanın ikinci dərəcəli, təsadüfi (əsasən, modal-üslubi) modal fiqurunun dialektik toqquşması fonunda yaranır. Etimonun semantik strukturu yalnız daralma baxımından, ümumi, tam ümumiləşmiş mənadan nöqtəbənöqtə situasiyaya doğru sürüşməsi baxımından dəyişikliklərə məruz qalır. Kvaziformanın modallığı, etimondakı kimi, “əbədi” olmasa da, fərdi olaraq unikaldir.

Kontekstdən kənarında bu cümlənin kifayət qədər informativ dəyəri yoxdur. Heç bir hazırlığı olmayan oxucu üçün, bildiyiniz kimi, etimonun ilkin əsası olmalıdır.

Beləliklə, son konstruksiyanın modal obrazının – məlum pəremiyaların kvaziformasının başa düşülməsi bütün mətnin modal gücündən asılıdır ki, bu da yalnız ifadənin modallığını - kvaziformanı izah edə bilər. Bir sözlə, bu halda mətn bütünlüklə kvazikonstruksiyanın qeyri-adi modallığını ifadə edir.

Deməli, pəremiyaların orijinallığı onların minimal mətnlərin mahiyyətini əks etdirməsindədir. Bu xüsusiyyətlər pəremiyaların informativliyində, semiotik strukturu və semantik motivasiyasında özünü göstərir.

Obyektiv reallığı ifadə edən modal komponentli pəremiyalar məkan və zamanda insanın

həyat fəaliyyəti haqqında məlumatları ehtiva edir.

Beləliklə, dilin pəremioloji məkanı dünyanın milli dil mənzərəsinin tərkib hissəsi kimi nəzərdən keçirilməlidir.

Ədəbiyyat

1. Abbasova, E.M. (2011) *Azərbaycan və ingilis dillərində predikativlik və modallıq* (Azərbaycan və İngilis dillərinin materialları əsasında): filologiya üzrə fəlsəfə doktoru dis. avtoreferatı. Bakı, 21 s.
2. Kazımov, İ. (2022) "Söz nəzəriyyəsi" nə giriş, söz və onun mahiyyəti, söz dil vahidi kimi. Müasir Azərbaycan dili. Leksikologiya: [2 cildə]. Bakı: Elm, c. 2. 1150 s.
3. Vurğun, S. (2005). *Seçilmiş əsərləri*: [5 cildə]. S. Vurğun. –Bakı, Şərq-Qərb, c.3.,424 s.
4. Vurğun, S. (2005). *Seçilmiş əsərləri*: [5 cildə]. S. Vurğun. Bakı, Şərq-Qərb, c.4. 400 s.
5. Балли, Ш. (1955). *Общая лингвистика и вопросы французского языка. Литература*. Ш. Балли. –Москва: Изд-во Иностранная, с. 416
6. Виноградов, В.В. (1986). *Русский язык: Грамматическое учение о слове. 3-е изд., испр.* В.В. Виноградов. Москва: Высшая школа, с.640
7. Ляпон, М.А. (1971). *Из истории выражения модальности в русском языке.* М.А. Ляпон. Москва: Наука, с.354
8. *Лингвистический энциклопедический словарь* [Электронный ресурс]. Режим доступа. URL: – <http://tapemark.narod.ru/les/303b.html> (дата обращения 14.09.2014)

CHARACTERISTIC FEATURES OF MODALITY OF PAREMIOLOGICAL UNITS IN SAMES VURGUN'S CREATIVE ACTIVITY

Leyla İbrahimova

Lankaran State University, Lankaran, Azerbaijan

Linguistics considers modality as a complex language category. This category reflects the relationship of information to reality and the opinion of the speaker. That is why it is important to be able to see the modality in the expression and to determine its expression methods in the sentence. All the languages very different from each other and therefore modality is expressed differently in each language. For this reason, the category of modality in linguistics is of great interest to linguists.

It reveals the features and structure of one or another language, and being a syntactic communicative-pragmatic category, modality is a complex multifactorial phenomenon with different communicative-pragmatic properties. These properties are considered constitutive of any predicative units of structure and meaning. In principle, these categories play a decisive role in determining whether a certain structure

is a sentence expression or it represents any syncretic unit in a phraseological type in which complete neutralization of the mentioned sentence constructions occurs, as well as whether they are phraseological units or proverbial units built on a sentence model.

Of course, aphoristic constructions are also of special importance in terms of the explanation of the category of modality.

Key words: Samad Vurgun, paremiological units, sentence, modality

ОСОБЕННОСТИ МОДАЛЬНОСТИ ПАРЕМИОЛОГИЧЕСКИХ ЕДИНИЦ В ТВОРЧЕСТВЕ САМЕДЕ ВУРГУНА

Лейла Ибраимова

Лянкяранский государственный университет, Лянкяран, Азербайджан

Лингвистика рассматривает модальность как сложную языковую категорию. Эта категория отражает отношение информации к действительности и мнению говорящего. Вот почему важно уметь видеть модальность в выражении и определять способы ее выражения в предложении. Все языки нашего мира сильно отличаются друг от друга и поэтому модальность в каждом языке выражается по-разному. По этой причине категория модальности в языкознании представляет большой интерес для лингвистов. Она раскрывает особенности и структуру того или иного языка, а являясь синтаксической коммуникативно-прагматической категорией, модальность представляет собой сложное многофакторное явление, обладающее разными коммуникативно-прагматическими свойствами. Эти свойства считаются конститутивными для любых предикативных единиц структуры и значения. В принципе, эти категории определяют, является ли определенная структура: фразеологическим выражением или представляет собой какую-либо синкретическую единицу во фразеологическом типе, в котором происходит полная нейтрализация указанных конструкций предложений; они играют решающую роль в том, являются ли они фразеологизмами или пословичными единицами, построенными по модели предложения. Конечно, особое значение для объяснения категории модальности имеют и афористические конструкции.

Ключевые слова: Самед Вургун, паремиологические единицы, предложение, модальность

Daxil oldu: 02.05.2023;

Çapa qəbul edildi: 14.06.2023;

Çap edildi: 23.06.2023